

Kristien Hemmerechts in gesprek met artsen

‘De werkelijkheid is rijker dan fictie’

Ingrid Lutke Schipholt

Veertien dokters en een schrijfster zaten medio juni bij elkaar in het VUmc. Onderwerp van gesprek was het boek Ann van Kristien Hemmerechts. Een aanrader voor psychiaters in opleiding, vinden de artsen. ‘Het toont de valkuilen voor behandelaars van anorexiapatiënten.’

Wat moet een schrijfster aanvangen met de mail van een anorectische vrouw die haar levensverhaal geboekstaafd wil zien voordat ze een eind aan haar leven maakt? Tegen haar gewoonte in ging de Belgische schrijfster en letterkundige Kristien Hemmerechts in op het verzoek. Het resulteerde in de non-fictie roman Ann, over een jonge vrouw die werd misbruikt door haar vader. Daarover sprak de schrijfster half juni in het VUmc met veertien dokters. Gepassioneerd en soms emotioneel vertelt Hemmerechts over falende hulpverleners en datgene wat anorexia met een mens doet. Ze kijkt wat argwanend rond, alsof ze zich in het hol van de leeuw waant. En in haar boek hebben enkele artsen inderdaad een minder fraaie rol. Zo gaf een hoogleraar psychiatrie Ann een onorthodoxe ‘nabehandeling’ bij hem thuis, waarbij hij haar aanraadde te breken met haar vrienden en hem als vader te beschouwen.

‘Wat die psychiater deed, kán gewoon niet’, zegt Hemmerechts fel. ‘Ik wilde naar de man toe om te weten waarom hij die therapie zo toepaste. Maar er was geen normaal gesprek mogelijk. En ik ben naar meer therapeuten gegaan voor informatie. Ik merkte dat de rangen zich sloten.’ De aanwezige artsen hebben geen goed woord over voor deze ambtsgenoten. ‘Het meest frustrerend vind ik dat de psychiater niet geprobeerd heeft om zijn handelen met Ann te bespreken’, merkt de hematoloog in het gezelschap op. Toch heeft de enige psychiater in het artsengezelschap ook kritiek op het boek. Met gele stift heeft ze een zin gemarkeerd: ‘Psychiaters zijn blijkbaar niet in staat een gewoon menselijk gebaar te maken’. Het zit haar hoog. ‘Je mag toch niet alle psychiaters over één kam scheren? Ik vind dat kwetsend.’ De schrijfster begrijpt het.

Euthanasie

Dan vraagt de hematoloog naar de beweegredenen van Hemmerechts om het boek te schrijven. ‘Mijn keuze was puur intuïtief. Ann kwam intelligent over en ik vond haar puur. Ze gaf me al haar dagboeken. Ik denk dat niemand anders op aarde mij zo veel over zichzelf heeft verteld’, zegt Hemmerechts. De schrijfster ontfermde zich over de vrouw die van ellende dood wilde. ‘Ik heb haar serieus genomen en nooit gezegd “kom op, zo erg is het allemaal niet”. Ze wilde met mij een datum voor overlijden afspreken. Pas toen ik zei dat ik er daadwerkelijk bij zou zijn, liet ze niets

Arts ontmoet auteur

Artsen en schrijvers kijken ieder op hun eigen manier naar ziekte en dood. Om de twee groepen met elkaar van gedachten te laten wisselen, organiseert het VUmc sinds vorig jaar geregeld ontmoetingen. Onder meer Stefan Brijs (auteur van De Engelenmaker) en David Rieff (schreef over de lotgevallen van zijn moeder Susan Sontag die tegen kanker vocht) gingen Hemmerechts voor. Dit najaar bezoeken Samuel Shem (schrijver van The House of God, over aios en het ziekenhuisleven) en columnist Bert Keizer van Medisch Contact het medisch centrum.

Kristien Hemmerechts aan tafel met veertien artsen.

beeld: Mark van den Brink

‘Het boek gaat ook over falende hulpverleners’

Een recensie van Kristien Hemmerechts' boek *Ann* vindt u op www.medischcontact.nl.

meer van zich horen. De dood werd te confronterend.’

Dit fenomeen herkennen de artsen. ‘Zodra euthanasie mag, proberen patiënten het vaak uit te stellen’, zegt een huisarts. Een bedrijfsarts vindt dat verklaarbaar. ‘Euthanasie is een ingreep waar je geen spijt van kunt hebben.’ Het gesprek tussen artsen en schrijfster gaat vele kanten op; van hulpverlening via medisch-inhoudelijke onderwerpen naar de interactie tussen patiënt en schrijfster. Hemmerechts merkt op dat zij in Nederland weinig mededogen voor Ann bespeurt. ‘In Vlaanderen is er veel meer compassie. Nederlanders vinden dat ze op een bepaald moment moet ophouden met

zeuren. Ik vroeg me af of die critici helemaal geen hart hebben. Ik merk een intolerantie voor chronisch zieken.’ De hematoloog probeert dit te verklaren: ‘Het maakt je als lezer

gefrustreerd dat Ann maar niet wil eten. Maar anorexia is een resistente ziekte en dat is moeilijk. In het boek wordt het de therapeuten kwalijk genomen dat ze niet te helpen is.’ De kinderarts merkt op dat hij altijd met de patiënt bespreekt wanneer hij geen remedie meer weet; hij staat er uitgebreid bij stil als ze zijn uitbehandeld. ‘Maar Ann weet dat sommige anorexiapatiënten alsnog te genezen zijn. Ik weet niet hoe hard je als therapeut moet zijn om te zeggen “maar jij bent niet meer te genezen”.’

Ineens vraagt Hemmerechts aan haar gesprekspartners of ze het incestverhaal van Ann geloofden. Ja, dat doen ze allemaal. Hemmerechts gelooft Ann ook. ‘Zoiets verzín je niet. Het boek over haar móest daarom wel non-fictie worden. Ik merk toch al dat er snel wrevel over schrijvers is, want schrijvers definiëren, en poneren daarmee visies. Dat roept reacties op van “wie denken zij wel niet dat ze zijn?”. Daarom heb ik dit boek zo neutraal mogelijk geschreven. En dan blijkt dat de werkelijkheid rijker is dan wij kunnen bedenken.’

Valkuilen

De gesprekspartners zien dit boek als een aanrader voor andere artsen, en dan vooral voor psychiaters in opleiding. Een neuroloog: ‘Het is belangrijk dat zij lezen over datgene wat anorexia met een patiënt doet. Het boek toont de valkuilen voor behandelaars.’

Tegen het eind van de ontmoeting biecht Hemmerechts op dat ze aanvankelijk wat gespannen was. ‘Ik schrijf immers over ziekte en ik ben niet medisch geschoold. Het boek gaat ook over falende hulpverleners en dat heb ik aan de orde gesteld.’ Het valt haar alles mee dat de Nederlandse artsen niet over haar heen vielen.

Tot slot vertelt Hemmerechts hoe het met Ann gaat. Die wilde aan het begin van het schrijfproces sterven en haar verhaal als testament achterlaten. Maar het boek is alweer ruim een jaar oud, en Ann leeft nog. ‘We mailen af en toe en het gaat redelijk met haar. Het boek heeft denk ik een helend effect op haar gehad.’